

Концепція цивільно-правового договору в інших галузях права

Стефанишин Наталія Михайлівна

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права

навчально-наукового юридичного інституту

ДВНЗ «Прикарпатський національний

університет імені Василя Стефаника»

Медіаційна угода

З метою задоволення власних інтересів та потреб або ж отримання певних соціальних благ фізичні та юридичні особи вступають у приватно-правові відносини. Але, у деяких випадках такі відносини не дають очікуваного результату та закінчуються конфліктними ситуаціями, які вимагають від сторін конфлікту адекватного реагування. Проте, вартість витрат на судовий розгляд, надмірна тривалість строків розгляду справи, зниження довіри до судів з боку населення та інші негативні чинники стали причинами пошуків альтернативних способів вирішення спорів, які були б ефективніші порівняно з розглядом справи в суді. Тому, останнім часом все більшої актуальності для врегулювання спорів набуває медіація, як самостійний спосіб врегулювання спорів.

Сьогодні в Україні медіація є відносно новим явищем, існування і запровадження якого вимагає його детального дослідження.

Міжнародний досвід виробив декілька підходів до правового регулювання інституту медіації на державному рівні.

Перший: відносини з медіації регулюються окремими законами про медіацію, наприклад, закони «Про медіацію» прийняті у Білорусії (2013 р.), Росії (2010 р.), Молдові (2007 р.), Казахстані (2011 р.), Литві (2008 р.), Латвії (2014 р.), США (2001 р.), Австралії (1997 р.), Угорщині (2002 р.), Австрії (2003 р.), Словаччині (2004 р.), Чехії (2012 р.), Канаді (2005 р.), Румунії (2006 р.), Італії (2009 р.), Греції (2010 р.), Німеччині (2012 р) тощо.

Другий: правові норми про медіацію містяться у процесуальному законодавстві держави і медіація використовується як додатковий інструмент

розв'язання спору. Такий досвід притаманний для Польщі, Бельгії, Франції, Цивільно-процесуальні кодекси яких доповнені спеціальними нормами з медіації.

Третій: характеризується відсутністю як правових норм стосовно правового регулювання відносин з медіації, так і відповідної заборони. Медіація широко застосовується для врегулювання різноманітних спорів, наприклад, у Англії [1, с.127-138].

Науковець Ю.Д. Притика, зазначені вище підходи до правового регулювання медіації називає: перший – інтегрований; другий – диференційований; третій – неформалізований [2, с.12-15].

Щодо заборонної медіації, то безпосередньої її заборони у законодавстві жодної держави не міститься. Тому, правознавці пропонують зараховувати до цієї системи держави, де сфера врегулювання будь-яких правових спорів офіційно монополізована державою (державними судами або іншими державними органами чи установами) [3, с.344-347].

Україна, сьогодні, перебуває на шляху інтегрованого правового регулювання медіації.

Порядок проведення медіації включає в себе певні стадії (етапи) медіації.

Вчені виділяють різні стадії медіації. Одним із найпоширеніших на практиці є Гарвардський метод ведення переговорів (Harvard Negotiation Method), основними принципами якого є зміна уваги з особистої точки зору на безпосередні інтереси сторін, напрацювання варіантів рішень, застосування об'єктивних критеріїв. Орієнтуючись на теорію гарвардської школи, виділяють чотири стадії медіації: - вступ до медіації; - вивчення ситуації; - пошук варіантів рішень, переговори; - завершення, досягнення остаточної угоди [1, с.127-138].

На нашу думку, необхідно виокремити п'ять стадій медіаційного процесу: пропозиція про можливість використання медіації; укладення договору про проведення медіації; проведення медіації; медіаційна угода та виконання медіаційної угоди; припинення медіації.

Однією із самостійних стадій – укладення та виконання медіаційної угоди.

За результатами проведення медіації укладається медіаційна угода. У законодавстві зарубіжних держав така угода називається по-різному. Наприклад, у Казахстані – договір про врегулювання спору (конфлікту), у Білорусії – медіативна угода, у Молдові – угода про примирення.

У законопроектах України №3665 - Угода за результатами медіації, а в законопроекті № 3665-1 - Договір за результатом медіації. На нашу думку, найбільш вдалою назвою такого договору є – медіаційна угода.

Науковці досліджуючи медіаційну угоду та її правову природу роблять висновок про те, що медіаційна угода є збірним поняттям. Одні вчені розцінюють медіаційну угоду як звичайний цивільно-правовий договір [4, с.97]. Інші, зазначають, що в процесуальних відносинах така угода розглядається лише як мирова угода. Таку позицію підтримує А.Н. Кузбагаров, який вказує: «Медіаційна угода містить ряд характерних рис, через наявність яких вона доволі істотно відрізняється від угоди в матеріальних правовідносинах, і до неї субсидіарно застосовуються норми процесуального права» [5, с.263].

Г.О. Огречук зазначає, медіаційна угода, укладена по спорах, стосовно яких було розпочато судове провадження, є окремим видом мирової угоди. Виконання такої угоди має забезпечуватися можливістю примусового виконання у порядку виконавчого провадження [6, с.118].

На нашу думку, медіаційну угоду слід розцінювати як цивільно-правовий договір і її зміст має відповідати всім вимогам цивільного законодавства про договори та правочини.

О.М. Спектор наголошує, що, хоча в силу принципу свободи договору угоду в матеріальних відносинах можна назвати по-різному (позасудовою, досудовою тощо), але це не змінює її суті як звичайного цивільно-правового договору [7, с.189].

На подібний характер медіаційної угоди у разі застосування медіації до розгляду справи у суді в порядку цивільного судочинства прямо вказується у ч.4 ст.27 Закону «Про медіацію» Республіки Казахстан: «угода про врегулювання спору, укладена до розгляду цивільної справи в суді, представляє

собою угоду, спрямовану на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків сторін» [8].

Медіаційна угода укладена за результатами медіації повинна приносити: процедурне задоволення – сторони, незалежно від ходу виконання угоди, готові надалі використовувати ту ж модель переговорного процесу в подібних обставинах; психологічне задоволення – учасники переговорів не відчували морального навантаження; задоволення по суті – його ступінь залежить від того, наскільки адекватно дозволені всі проблеми і наскільки формальні пункти угоди забезпечують реальне задоволення інтересів.

Підсумовуючи вище наведене, пропонуємо наступне авторське визначення медіаційної угоди, *медіаційна угода* – письмова угода, укладена сторонами спору за результатами проведення медіації у разі врегулювання спору у порядку передбаченому Законом України «Про медіацію».

Медіаційна угода укладається у письмовій формі та підписується сторонами. Медіаційна угода не повинна містити положень, які суперечать законам України, інтересам держави і суспільства, його моральним засадам.

У медіаційній угоді мають зазначатися: 1) сторони спору: - ініціали фізичних осіб з посиланням на документи, які підтверджують їх особу, місце їхнього проживання або місце постійного перебування, контактний телефон; - найменування юридичних осіб з посиланням на їх статутні документи, місцезнаходження (юридичні адреси), контактний телефон; - повна назва органів публічної влади з посиланням на їх місцезнаходження, контактний телефон; 2) медіатор (медіатори), яких обрали сторони для врегулювання спору з їх реквізитами; 3) предмет спору; 4) зміст домовленостей досягнутих сторонами за результатами медіації; 5) способи і строки виконання медіаційної угоди; 6) правові наслідки невиконання або неналежного виконання медіаційної угоди.

На думку Г.О. Огренчук, зміст домовленостей досягнутих сторонами за результатами медіації, крім юридично значимих, може містити і положення, що стосуються здебільшого взаємин сторін. Якщо казати про дану особливість медіаційної угоди з позиції правового регулювання медіації, то потрібно

зазначати про неможливість будь-яких законодавчих обмежень стосовно змісту медіаційної угоди. Такий підхід є цілком виправданим, оскільки дозволить уникнути порушення не лише основних принципів медіації, а й зайвого дублювання правових норм [6, с.120].

Важливим є питання виконання медіаційної угоди. Зважаючи на те, що за правовою природою медіаційну угоду ми розцінюємо як цивільно-правовий договір, то умови щодо виконання даної угоди, правові наслідки невиконання чи неналежного виконання медіаційної угоди мають визначатися сторонами у самій угоді, а також повинні застосовуватися загальні положення цивільного законодавства України про договори.

Безумовно, у випадку невиконання чи неналежного виконання стороною взятих на себе зобов'язань за такою угодою інша сторона має право у встановленому законом порядку звернутися до суду.

Укладення медіаційної угоди допомагає не лише у врегулюванні спору, а й сприяє попередити виникненню відповідних спорів у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Кисельова Т. Правове регулювання відносин із надання послуг медіації у зарубіжних країнах / Т. Кисельова // Альтернативне вирішення спорів. 2013. № 1. С. 127-138.
2. Притика Ю. Д. Правовий режим медіації у законодавчих системах зарубіжних країн / Ю. Д. Притика // Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). 2010. № 3-4. С. 12-15.
3. Ясиновський І. Г. Переваги і недоліки медіації при вирішенні правових конфліктів / І. Г. Ясиновський // Часоп. Київського ун-ту права. 2014. № 2. С. 344-347.
4. Владимірова М. О. Медиативное соглашение в системе гражданско-правового регулирования: дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / М. О. Владимірова // Самара, 2014. 199 с.

5. Кузбагаров А. Н. Прими́рение сторон по конфлі́ктам частно-правового характера: дис. ... доктора юрид. наук: спец. 12.00.15 «Гражданский процесс, арбитражный процесс» / А. Н. Кузбагаров // СПб., 2006. 359 с.
6. Огренчук Г. О. Правове регулювання застосування медіації при вирішенні цивільно-правових спорів: дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Г. О. Огренчук // Київ, 2016. 213 с.
7. Спектор О. М. Альтернативні способи вирішення цивільно-правових спорів: дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / О. М. Спектор // Київ, 2012. 244 с.
8. Закон Республики Казахстан от 28.01.2011 р. «О медиации». URL: http://kodeksy-kz.com/ka/o_mediations.htm.
9. Проект Закону України «Про медіацію» за реєстраційним номером 3665 від 17 грудня 2015 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57463.